

OMSORGSPLAN

FOR

BØRN I KRISE

INDHOLDSFORTEGNELSE

INDLEDNING.....	S.1
ET BARN DØR.....	S.2
EN SØSKENDE ELLER FORÆLDRE DØR.....	S.3
EN KOLLEGA DØR.....	S.4
ALVORLIG ULYKKE SKER I INSTITUTIONEN.....	S.5
ALVORLIG ULYKKE SKER I INSTITUTIONEN MED DØDEN TIL FØLGE.....	S.6
ALVORLIG SYGDOM HOS ET BØRNEHAVEBARN.....	S.7
ALVORLIG SYGDOM HOS SØSKENDE/FORÆLDRE.....	S.8
ALVORLIG SYGDOM HOS KOLLEGA.....	S.9
BARNETS SITUATION I EN SKILMISSE.....	S.10
ET BARN MISTER ET KÆLEDYR.....	S.11
BØRNS FORSTÅELSE AF DØDEN.....	S.12
HVORDAN BØRN REAGERER NÅR FORÆLDRE DØR.....	S.13
GODE RÅD OM PSYKISK FØRSTEHJÆLP.....	S.14
SORGENS FIRE FASER.....	S.15
BILAG 1. BREV.....	S.16

OMSORGSPLAN FOR BØRN I KRISE.

Arbejdet med børn i dagens Danmark bevirker, at man har en stor berøringsflade m.h.t. børns opvækst. Børn oplever både glæde og sorg ved livet. Disse oplevelser skal børnenehelst have en naturlig forhold til med støtte fra de voksne som barnet er omgivet af i hverdagen.

Med hensyn til sorgen siger de faktiske tal:

- at mindst 4000 børn hvert år mister en af deres forældre.
- at der hvert år dør omkring 700 børn under 18 år.
- af Danmarks 1,1 mill. børn under 18 år lever over 300 000 børn adskilt fra den ene eller begge forældre - typisk p.g.a. skilsmisse.

Kilde: OmSorg handleplan Kræftens bekæmpelse

Tallene fortæller os, at hvert tredje danske barn er berørt af "tab" af en forældre.

Derfor er det en nødvendighed, at institutioner/skoler er forberedte på, hvordan støtter man et barn i sorg bedst muligt for at barnet får gennemarbejdet krisen/sorgen og kommer videre med livet.

Personalegrupperne skal sætte sig og gennemdrøfte/diskutere emnet, finde en fælles holdning og arbejdsredskab til at handle ud fra.

Denne fælles holdning og redskabet kan munde ud i en overordnet kommunalt omsorgsplan for børn i krise.

Resultatet har en dobbelt virkning for det første, børn i krise bliver støttet på bedste professionel måde, og for det andet, skaber det en vis tryghed i personalegrupperne i det kommunale regi, hvilket virkelig er personalepleje fra "kasse 1".

ET BARN DØR:

1. dag

- **Orientering til øvrige personale - personen som modtager beskeden er forpligtet til at kontakte lederen.**
- **Orientering til de øvrige forældre pr. brev - dette er lederens opgave at det bliver gjort. (bilag)**
- **Orientering til børnegruppen - hvor hele stuepersonalet og lederen deltager.**
- **Stuepersonalet sørger for at der bliver flaget på halv.**

3. dag

- **Lederen tager på hjemmebesøg hos familien med en blomst.**
- **Ved begravelsen/bisættelsen er der deltagelse fra børnehaven med leder og 1-2 stuepersonale - man sender en bærebuket. Deltager ikke i mindehøjtidligheden bagefter uden ønske fra familien.**
- **Dagen efter begravelsen/bisættelsen tager personalet børnene med på kirkegården evt. i små grupper.**
- **Nogle dage efter begravelsen/bisættelsen kontaktes familien igen af lederen om forslag til hjemmebesøg eller familien besøger institutionen.**
- **Den kommende tid efter dødsfaldet er personalet meget opmærksomme på reaktioner fra de øvrige børn i institutionen.**

EN SØSKENDE ELLER FORÆLDRE DØR:

- Orientering til øvrige personale - personen som modtager beskeden er forpligtet til at kontakte lederen.
- Orientering til forældregruppen pr. brev - (kun hvis det er forældre som dør) det er lederens opgave at det bliver gjort. (bilag)
- Orientering til børnegrupperne - hvor hele stuepersonalet og lederen deltager.
- Stuepersonalet sørger for at der bliver flaget på halv.
- Dagen efter dødsfaldet ringer lederen til familien for at kondolere samt lave aftale om barnets følgende hverdage i institutionen.
- Personalet skal være meget observerende - lyttende og nærværende overfor barnet.
- Hjemmet og institutionen skal have et tæt samarbejde omkring barnet.
- Ved begravelsen/bisættelsen er der deltagelse fra institutionen med leder og 1 stuepersonale - man sender en båretasket - deltager ikke i mindehøjtidligheden bagefter uden ønske fra familien.
- Evt. besøg på kirkegården dagen efter begravelsen/bisættelsen afhængig af hvad familien synes og af barnets reaktion på situationen.
- Forsat observation på barnets adfærd i institutionen/hjemmet samt tæt samarbejde med hjemmet.

EN KOLLEGA DØR:

- **Personen som modtager beskeden er forpligtet til at viderebringe beskeden til det øvrige personale**
- **Lederen viderebringer meddelserne til kommunen.**
- **Hvis dødsfaldet sker i institutionen kontakter lederen den efterladte ægtefælle/familie.**
- **Børnegruppen orienteres af det faste stuepersonale.**
- **Der bliver sendt brev med hjem til forældrene om dødsfaldet (bilag)**
- **Der flages på halv.**
- **Så vidt muligt deltager hele personalegruppen ved begravelse/bisættelse**
- **Der bliver sendt en bærebuks fra institutionen.**
- **Efter begravelsen/bisættelsen kontaktes den efterladte ægtefælle/familie af lederen.**

ALVORLIG ULYKKE SKER I INSTITUTIONEN:

- Vores førstehjælpsekspertise træder i kraft.
- Barnets forældre kontaktes
- Der køres på skadestuen eller ringes 112.
- Børnegruppen skal fjernes fra ulykkestedet og får en forklaring med det samme af det øvrige personale.
- Forældrene orienteres med opslag på tavlen.
- Barnets forældre kontaktes af lederen for at høre hvilken tilstand barnet er i .
- Et par dage efter ulykken tager 1-2 stuepersonale og evt. et par børn på sygebesøg med en lille gave.
- Personalet er opmærksomme på de øvrige børns reaktion af ulykken.
- Personalegruppen skal være åben overfor hinanden omkring ulykken/hændelsesforløbet, få snakket ud omkring situationen.

ALVORLIG ULYKKE SKER I INSTITUTIONEN MED DØD TIL FØLGE:

- Vores førstehjælpsekspertise træder i kraft.
- Der ringes 112.
- Børnegruppen tages væk fra ulykkestedet.
- Lederen kontakter forældrene helst personligt.
- Stuepersonalet forklarer børnegruppen hvad der er sket.
- Forvaltningschefen kontaktes af lederen.
- Forældregruppen orienteres pr. brev som de får i institutionen (bilag)
- Der skal psykologhjælp til personalet og børnegruppen.
- Absolut ingen udtalelser til pressen om tilfældet.

Efterfølgende procedure følger "Et barn dør"

ALVORLIG SYGDOM HOS ET BØRNEHAVEBARN:

- Børnehaven modtager beskeden fra barnets forældre.
- Hele personalegruppen informeres.
- Forældre og institution finder ud af hvorvidt de øvrige forældre/børn skal informeres.
- Information fra barnets forældre/læge til personalet angående sygdommen - smitsom/ikke smitsom m.v.

Hvor befinder barnet sig:

HJEMME/SYGEHUS:

- Lederen kontakter løbende forældrene for at følge barnets tilstand.
- Evt. hjemme-/sygehusbesøg af 1 stuepersonale og måske et par børn med en lille gave.

INSTITUTIONEN:

- En skriftlig information fra lægen om livsnødvendigt medicin, hvis dette er tilfælde.
- Tæt samarbejde mellem hjem/institution angående barnets tilstand og medicinering.
- Børnegruppen informeres om barnets sygdom.

ALVORLIG SYGDOM HOS SØSKENDE/FORÆLDRE:

- Børnehaven modtager besked fra familien og det øvrige personale informeres.
- Hvis barnet er fraværende i en længere periode kontaktes hjemmet af lederen
- for at høre til familien.
- I hverdagen i institutionen er der nogle kontaktpersoner som har samarbejdet med familien.
- Personalet observerer barnet nøje, hvordan reagerer/trives det.
- Børnegruppen informeres om situationen.

ALVORLIG SYGDOM HOS KOLLEGA:

- Personen som modtager beskeden er forpligtet til at informere det øvrige personale.
- Lederen kontakter forvaltningschefen.
- Lederen kontakter ægtefælle/familie for at høre om kollegaens tilstand.
- Lederen og en stuepersonale tager evt. på sygebesøg.
- Børn og forældre informeres i institutionen pr. opslag.
- Når personen kommer hjem tager en kollega på hjemmebesøg evt. med et par børn.

BARNETS SITUATION I EN SKILSMISSE:

- Personen som modtager beskeden om at forældrene er flyttet fra hinanden er forpligtet til at meddele det øvrige personale om situationen.
- Stuepersonalet er ekstra opmærksomme på barnets trivsel, hvor en væsentlig ting er at være ekstra lyttende overfor barnet.
- Det er vigtigt, at have så tæt et samarbejde som muligt med begge forældre.
- Der bliver givet tilbud om forældresamtale sammen/hver for sig efter en tid.
- Personalet har tavshedspligt m.h.t. udtalelser om den anden forældres handlinger i institutionen.
- Skilsmisser som skal gå rettens vej må personalet IKKE udtale sig til.

ET BARN MISTER ET KÆLEDYR:

- Hvis et barn mister sit kæledyr, skal personalet være forstående og høre på barnets beretning.
- Emnet om at miste et kæledyr kan tages op i børnegruppen til drøftelse/bearbejdning.
- Evt. emnearbejde om kæledyr.

BØRNS FORSTÅELSE AF DØDEN ER AFHÆNGIG AF HVOR GAMMEL DE ER. DET SAMME GÆLDER OM DE FORESTILLINGER BØRN GØR SIG OM DØDEN.

2 - 4 ÅR:

Små børn opfatter ikke døden som endelig. De savner den døde på samme måde som hvis personen var indlagt eller på rejse og barnet kan ikke forstå hvorfor far/mor ikke vender tilbage. Barnet føler sig forladt.

Børn under skolealderen ser sig selv som tilværelsens centrum og kan være overbevidst om, at deres tanker og handlinger har forårsaget far/mor's død. F.eks. kan et barn tro, at far blev syg, fordi det engang har sagt "dumme far" og ønsket ham død.

5 - 9 ÅR:

Børn i denne alder forstår gradvis, at døden er uigenkaldelig. Nogle blander fantasi og virkelighed sammen. Mange forestiller sig døden som en person, der kommer og tager den døde. De tænker intenst over, hvordan det mon er at være død, vil ikke acceptere tanken om, at de selv skal dø engang.

10 - 11 ÅR:

Børn i denne alderstrin har en meget abstrakt forestilling om døden - som hos voksne. De forstår, at døden er uundgåelig. Mange spekulerer på, hvad der sker efter døden og angsten for selv at dø er stor - specielt ved sengetid.

12 - 13 ÅR:

Mange børn i denne alder er i stand til at beherske/fortrænge deres angst. Det er ikke usædvanligt at større børn, som ikke har oplevet dødsfald i familien siger, at de ikke er bange for døden.

14 - 18 ÅR:

Når en far/mor dør kan den unge miste kontrollen, føle sig svigtet og føle afmagt. Reaktionen herpå kan være vrede, raseri eller indesluttethed.

Koncentrationsevnen svigter og selvtilliden røkkes.

Nogle unge udtrykker sorgen ved at spille højt musik eller gå ekstra meget ud med vennerne. Andre fornægter sorgen og de smertefulde følelser. De unges ensomhed kan let blive overset, fordi de tilsyneladende klarer sig selv.

DER ER STOR FORSKEL PÅ HVORDAN BØRN REAGERER NÅR FORÆLDRE DØR:

Lige efter dødsfaldet:

- chok, forfærdelse og gråd
- ud af stand til at tale eller handle
- opfører sig som om intet er sket
- vrede på den døde
- håber den døde vender tilbage
- nægter at se i øjnene at mor/far er død
- søskende reagerer ofte forskelligt
- trækker ind i sig selv
- giver direkte udtryk for sine følelser

Senere reaktioner:

- vrede savn og fortvivlelse bliver stærkere
- græder meget og kan være helt utrøstelig
- bliver meget indadvendt
- meget aggressiv
- føler sig svigtet
- mindre børn kan opføre sig som om de er yngre
- større børn kan opføre sig som ældre og mere moden
- bide negle, pille slå og sparke
- være bange for mørke eller for at være hjemmefra
- have mareridt eller problemer med at falde i søvn
- være irriteret eller opmærksomhedskrævende
- være pylrede
- have problemer med at spise eller ondt i maven
- have svært ved at koncentrere sig

Nogle reaktioner viser sig måske først efter flere måneders forløb.

GODE RÅD OM PSYKISK FØRSTEHJÆLP:

- Vær aktiv i støtte og omsorg
- Aflast og beskyt mod stressende påvirkninger, stærke indtryk, nysgerighed m.v.
- Undgå falsk trøst og friske bemærkninger
- Lad være med at dyrke oplevelsen
- Brug tid - lyt
- Støt om nødvendigt personen i at fortælle
- Lad være med at dramatisere, kritisere og bremse følelser
- Accepter reaktionerne
- Hjælp den ramte med at få struktur på oplevelsen og den nære fremtid.

SORGENS FIRE FASER:

1. Chokfasen:

Chokfasen kan vare et kort øjeblik til flere døgn. Under chokfasen holder personen af al kraft virkeligheden på afstand. Ofte kan den, der er blevet ramt virke behersket på overfladen, men under den er alt kaos. Vedkommende kan bagefter have svært ved at huske, hvad der er blevet sagt eller er sket.

2. Reaktionsfasen:

Reaktionsfasen kan siges at begynde, når den ramte tvinges til at erkende det skete. Der sker her en voldsom omstilling af hele det psykiske apparat, som har til opgave at integrere virkeligheden på en så funktionel måde som muligt.

3. Bearbejdningsfasen:

Denne fase indtræder måske et halvt år til et helt år efter traumet. Nu begynder individet atter at vende sig mod fremtiden i stedet for som tidligere at være totalt optaget af traumet og det forgangne.

4. Nyorienteringsfasen:

Nye interesser har erstattet det tabte. Den vaklende selvfølelse er blevet genoprettet, de skuffede forhåbninger er blevet bearbejdet. Alt dette sker under forudsætning af, at vedkommende har kunnet arbejde sig gennem krisen.